

mas prædicentur de Socrate, sed per unam et eandem. Secundum alios vero respectus quos habet de propria ad esse per se, sine tamen esse, poterit essentias formarum recipere. Mirabilis enim est potentia materiae, nec sciri potest nisi cognoscendo ea quae in ea esse habent, scilicet conferendo de formis quae in ea esse habent, ut patet 1 Physic.

OPUSCULUM XI.

DE NATURA GENERIS

(EDIT. ROM. XLII)

CAPUT I.

De ente.

Quoniam omnis creatura Generis limitibus continetur, ne circa naturas rerum aliquis error causetur, de Genere et difficultatibus ipsum contingentibus aliquid, quo facilius scientiarum a se invicem diversarum ortus processusque discerni possit, dicere intendimus, initium sumentes ab illo ad quod intellectum omnem incipere et resolvere necesse est. Hoc autem dicimus ens: ens namque est objectum intellectus primum; cum nihil sciri possit nisi secundum quod est ens actu, ut dicitur 9 Metaph. Unde nec oppositum eius intelligere potest intellectus, non ens scilicet, nisi fingendo ipsum ens aliquo modo: quod cum intellectus apprehendere nititur, efficitur ens rationis. De quo modo entis dicitur in 5 Metaph., quod ens uno modo dicitur, de quo possunt propositiones formari etiam si essentiam non habeat. Ens igitur est cujus actus est esse, sicut viventis vivere. Sic enim se habent haec tria ad invicem, ens, esse, et essentia, sicut vivens, vita, et vivere. Vita enim est principium quo vivens vivit: et essentia est principium, quo ens est; nisi quod vita et vivere significant actum, vita in abstracto, vivere vero in concreto, sicut cursus et currere, unde non est vita sine vivere: essentia tamen non semper constituit esse. In ente autem sic accepto duplex analogia reperitur. Dicitur enim ens de Deo et de creatura; sed per prius de Deo, et per posterius de creatura: licet verius sit Deum esse super omne ens, quam esse ens; sicut dicit Dionysius et Damascenus. Propter hanc tamen analogiam non sequitur ens esse prius utroque, Deo scilicet et creatura, sicut prius est ens substantia et accidente, de quibus analogice dicitur. Ad cujus evidentiam est sciendum, quod quando tota ratio analogi reperitur in altero de quibus praedicatur, sicut tota ratio entis absolute in Deo reperitur; tunc non erit praedicatum prius utroque, cum praedicatum non excedat subjectum. Cum vero tota ratio praedicati in neutro subjectorum est, necesse erit praedicatum prius esse et communius utroque subjecto; sicut tota ratio entis non salvatur in substantia quae est genus primum, cum ens divinum non includat. Ens autem genus esse non potest, ut docetur in 2 Metaph. et in 3. Nulla enim dif-

ferentia participat genus: quia genus sumitur a materia, differentia vero a forma: sicut rationale a natura intellectiva, animal vero a sensitiva. Forma autem non includitur in materia actu, sed in potentia tantum; similiter differentia non pertinet ad naturam generis, sed genus continet differentias potestate. Et ideo differentia non participat genus: quia cum dico rationale, significo aliquid quod habet rationem, nec est de intellectu rationalis quod sit animal. Illud autem quod participatur, est de intellectu participantis. Nulla autem differentia potest accipi, de cuius intellectu non sit ens: unde manifestum est, quod ens non potest habere differentias sicut genus habet. Et ideo ens genus non est, sed est de omnibus communiter praedicabile analogice: similiter dicendum est de aliis transcendentibus.

CAPUT II.

De transcendentibus.

Sunt autem sex transcendentia: videlicet: ens res, aliquid, unum, verum, bonum: quae re idem sunt, sed ratione distinguuntur. Sicut enim in demonstrationibus resolvere oportet omnes propositiones usque ad principia ipsa, ad quae necesse est stare rationem; ita in apprehensione praedictorum oportet stare ad ens, quod in quolibet cognito naturaliter cognoscitur, sicut et principium in omnibus propositionibus quae sunt post principia continentur. Unde oportet omnia alia aliquid addere supra ens, quod de intellectu entis non sit: nihil enim addere possunt, de cuius intellectu ens non sit. Dupliciter igitur contingit addere aliquid super aliquid. Aliquando namque illud cui fit additio, non est de intellectu ejus quod additur; sicut individuum addit supra rationem speciei materiam individualem, de cuius intellectu non est species ipsa: et talis additio est realis. De intellectu tamen constituti ex specie et illo addito, est species ipsa; sicut de intellectu Socratis est homo. Aliquando autem illud cui fit additio, est de intellectu ejus quod additur, sicut ens est de intellectu omnium; aliqua tamen addere dicuntur supra ens, quia aliquid important quod de ratione entis non est: et talis additio non potest esse nisi rationis tantum, cum nullam rem important, quae non sit ens, licet aliquid dicant quod ens non dicit. Quod autem additum sit de intellectu ejus cui fit additio, non contingit: homo enim ponit super animal; et id quod ponit non est de intellectu animalis; animal vero nihil ponit super hominem, quia quidquid animal dicit, homo dicit, et amplius. Supra ens igitur quod additur, ut dicit Avicenna, dicit esse aliquam specialem ratio-

nem entis, sicut substantia dicit specialem modum existendi, qui est per se esse. Oppositum autem necessario oportebit addere alium modum entis, sicut esse per aliud: unde quod sic addit supra ens, non potest esse in aequo cum ente. Et isto modo praedicamenta addunt supra ens, quae ad invicem dividuntur secundum specialem modum quem unumquodque supra ens addit. Si autem per additamentum ipsum non dicatur aliquis specialis modus entis habens in se aliquam oppositionem; quod se habet ex additione tali ad ens, in aequo erit cum ente. Hoc autem dupliciter contingit: uno modo quando additio fit super ens absolute; alio modo, quando fit additio ad ens comparatum ad aliquid quod habet convenientiam cum omni ente, ejusmodi est anima. Quando autem aliquid addit super ens absolute; aut accipitur affirmative; aut negative. Si affirmative; aut dicit ipsam rem habentem esse quod est actus entis; aut dicit unde hoc inest rei, et hoc est per prius re naturaliter. Non autem habet res aliunde quod sit, nisi per indivisionem: divisio enim facit rem non esse; et ideo eorum quae sunt, quaedam sunt indivisibilia acta et potentia, ut incorporalia: quaedam vero sunt indivisibilia actu, et divisibilia potentia, ut corporalia. Universaliter tamen unumquodque in quantum est, indivisum est. Unum autem significat indivisionem quae aequiparatur enti; et ideo unum idem est quod ens secundum rem, licet rationem quamdam addat super ens, per quam unumquodque habet quod sit ens. Omne enim quod est, ideo est, quia unum numero est, secundum Boetium. Sed cum indivisio, dicat privationem divisionis, unitas autem sit indivisio, necessario unitas dicit privationem divisionis. Et ideo manifestum est, quod unitas non importat privationem multitudinis: quia cum privatio sit posterior illo quod privatur; si unum privaret multitudinem, sequeretur quod esset posterius multitudinem: et cum habitus sit de definitione privationis, sequeretur quod unitas definiretur per multitudinem: quod est falsum, quia tunc foret circulus in definitione: nam multitudo definitur per unitatem: multitudo enim est aggregatio unitatum. Et ideo unum quod convertitur cum ente, non importat privationem divisionis entis quae est per quantitatem; quia ista divisio pertinet ad unum genus particulare entis, et non posset cadere in definitione unius, cum sit particularius quam ipsum unum quod definitur: sed dicit privationem formalis divisionis, quae est per opposita, cuius radix prima est affirmatio et negatio: illa enim sic dividuntur, quod unum non est aliud. In intellectu igitur primo cadit ens: secundum divisio: tertio unum quod divisionem privat; et consequenter multitudo, in cuius definitione cadit unitas, sicut et in ratione unius cadit divisio. Et tamen divisa praedicto modo rationem multitudinis habere non possunt, nisi unicuique divisorum ratio unitatis applicetur. Hoc est igitur quod

unum addit super ens; privationem scilicet divisionis, quae omne ens concomitatur. Si autem dicat ipsum quod habet esse manifestando in supposito illo unde est; sic res addit super ens, ut Avicenna dicit in *Metaph. sna.* Unaquaqueque enim res habet certitudinem, quae est id quod est. Si autem accipiatur negative, sic „aliquid“ addit super ens; aliquid namque idem est quod aliud quid, quod idem est quod non hoc: omne namque est ens aliquid, ita quod non nisi illud solum. Si autem illud quod additur super ens sequatur ens in comparatione ad animam, quae quodammodo est omnia (in anima enim duplex est potentia, intellectus scilicet et voluntas, quarum altera omnia cognoscere potest, altera autem amare), sic accipiuntur verum et bonum. Verum enim addit supra ens rationem cognoscibilis; unde verum importat ordinem quandam entis ad intellectum, qui non importatur in nomine entis absolute dicti. Sed bonum addit rationem appetibilis: eo enim est ens bonum, quo est appetibile. Unde bonum importat ordinem entis ad appetitum, sicut verum ad intellectum; sed diversimode: quia motus intellectus est ad seipsum, motus autem appetitus est ad rem extra. Et ideo secundum Philosophum, bonum et malum sunt in rebus, sed verum et falsum in intellectu. Ens autem absolute dictum, super quod omnia ista addunt rationes certas, communissimum est in se. Et ideo plurimas divisiones habet, quarum aliquae trahunt ad naturam generis, de quibus principaliter intendimus agere. De hoc enim alias tractatum fecimus specialem, cuius sententiam pro parte recitabimus, suppletiones necessarias in certis locis inserendo.

CAPUT III.

De quadruplici divisione entis.

Sciendum igitur est, quod in 5 *Metaph.*, dividitur ens quadrupliciter. Prima enim divisio entis ibi posita est, quod ens uno modo dicitur secundum se, alio modo secundum accidens. Secunda vero divisio entis est, quod ens uno modo dicitur substantia, alio modo accidens; et haec est divisio entis per decem praedicamenta. Ex quo patet, quod haec divisio entis non est eadem cum prima, ubi dividitur ens in ens secundum se dictum, et secundum accidens. Harum autem differentia est: quia ens dicitur substantia vel accidens secundum absolutam entis considerationem, sicut albo dicitur accidens, et homo substantia; sed in primo modo oportet accidens subjecto componi: unde secundum se, vel secundum accidens dicitur, quando aliquid praedicatur de aliquo secundum se, vel secundum accidens.

Ens vero dividitur in substantiam et accidens, quia in natura sua est substantia vel accidens: ideo subdit Philosophus, quod ens secundum accidens dicitur dupliciter. Quando accidens praedicatur de subjecto, vel accidens de accidente, vel subjectum de accidente. Divisio autem entis in substantiam et accidens, est divisio entis per se dicti: illa enim per se sunt, quae continentur in figuris praedicationis, ut ibidem dicitur. Cum autem ens contrahi non possit, sicut genus contrahitur per differentiam, ut dictum est; oportet quod ens contrahatur ad praedicta per diversum modum praedicandi. Eorum autem quae praedicantur, quaedam significant quid, quaedam quantum, quaedam quale, et sic de ceteris; ideo oportet quod unicuique modo praedicandi esse idem significet: ut cum dicitur „homo est animal“ esse significat substantiam: cum vero dicitur „homo est albus“ esse significat qualitatem: et sic de aliis praedicamentis, de quorum ortu infra dicitur. Tertio modo dicitur ens, quod significat propositionem quam facit intellectus componens, et dividens, cuius compositionis veritas est veritas rei per causam: eo enim quod res est vel non est, oratio dicitur vera vel falsa. Veritas autem propositionis significatur per hoc verbum „est“, quae comparatur ad existentiam rei sicut effectus ad suam causam: ex hoc namque quod aliquid in rerum natura est, sequitur veritas in propositione, quae illud significat quod ipsum verbum „est“. Sed quia illud quod in se est non ens, intellectus accipit ut ens, sicut negatio et privatio: ideo talia dicuntur esse, quando formatur propositio de eis per ipsam copulam „est“. Licet non respondeat esse a parte rei, eo quod talia essentia non habeant, quae sunt principia existendi. Et hoc ideo est, quia accidit rei quod de ea aliquid dicatur vere per intellectum; cum res non referatur ad scientiam, sicut e contrario. Quartus modus quo dividitur ens, est per actum et potentiam. In omnibus enim praedicamentis aliquid reperitur in actu, et aliquid in potentia; et ideo haec divisio entis est in sua communitate, cum reperitur in omni genere entis: sine qua nihil est in genere: et ideo Deus in genere non est, cum non sit in eo potentia et actus. Id enim in genere est, quod determinatum et limitatum est ad aliquem specialem modum entis: sed determinari est potentiae per actum: unde omne id in genere est, in quo est potentia et actus. Omne enim quod est in genere, natum est habere aliquid prius se, respectu cuius est in potentia necessario: quia in diversis actus necessario est prior potentia: in eodem vero potentia praecedit actum; et ubi reperitur potentia et actus, necessario erit ibi genus. Cum igitur in omnibus citra primum sit potentia et actus; omnia praeter ipsum erunt in genere. Ideo licet ens quod est subjectum Philosophiae primae, non

sit genus, nec in genere, ut dictum est; tamen nobiliores partes entis, substantiae scilicet separatae, necessario erunt in genere. Et quia accidens est imperfecta pars entis, sed perfecta ratio entis in substantia reperitur; perfectior pars entis ad genus substantiae spectabit, de quo primo agendum est.

CAPUT IV.

Quod Logicus et Metaphysicus circa omnia operantur differenter.

Sciendum est ergo, quod sicut in 4 Metaph. dicitur, Logicus et Metaphysicus circa omnia operantur, differenter tamen. Sicut enim primi Philosophi est loqui de ente in communi, ita et Logici; aliter non esset circa omnia ejus consideratio, nisi haberet pro subjecto ens in communi. Cum enim unius scientiae sit unum subjectum, idem erit subjectum utriusque. Sed differunt: quia Philosophus procedit ex certis et demonstrabilibus, Logicus autem ex probabilibus; et hoc ideo est, quod ens dupliciter dicitur, scilicet naturae et rationis. Ens autem rationis proprie dicitur de illis intentionibus quas ratio in rebus advenit; sicut est intentio generis et speciei, quas non inveniuntur in rerum natura, sed sequuntur actiones intellectus et rationis; et hujusmodi ens est subjectum Logicae; et illud ens aequiparatur enti naturae; quia nihil est in rerum natura, de quo ratio non negotietur. Inde etiam est quod circa idem dicuntur operari Metaphysicus et Logicus. Substantiae ergo separatae, sicut subsunt enti perfecto, substantiae scilicet naturae; ita et enti rationis, substantiae scilicet secundum logicam considerationem acceptae. Substantia autem, ut dictum est supra, addit super ens specialem modum essendi, qui est per se esse. Cui si addiderimus, omne illud quod est in genere habere potentiam et actum; potentia autem ad actum se non promovet, cum nihil se in esse perdat; invenimus illud ad genus substantiae pertinere, quod per se subsistit, habens tamen esse ab alio. Sed de hac potentia sumperunt aliqui rationem ad docendum substantias separatas compositas ex materia et forma; dicentes genus substantiae ex materia et forma componi, et omnia quae ad ipsum pertinent: quod et Boetium super praedicamenta sentire dicunt, ubi dicit Aristotelem, relictis extremis, materia scilicet et forma, agere de medio composito ex utroque, praedicamento scilicet substantiae. Sed cum ratio substantiae sit per se subsistere, ita quod sit in eo compositio potentiae et actus; non fuit intentio Boetii dicere, praedicamenta substantiae esse compositam ex materia

et forma; sed ostendere, cum materia et forma non possint per se esse, quod non sunt in praedicamento substantiae ut species vel individuum; et ideo Philosophus, omissis materia et forma, agit de composito quod est in substantia ut species et individuum. Et ideo licet in materialibus et in rebus inferioris ordinis, quod est in genere substantiae, sit compositum ex materia et forma; in substantiis tamen superioribus quae sunt in vertice rerum, nihil est de natura materiae: quod patet praecipue ex earum operatione, quae est intelligere. Et ratio hujus satis manifesta est: quia materia non recipit formam in quantum forma simpliciter, sed in quantum est haec forma: ideo si in aliquo composito ex materia et forma reciperetur forma aliqua, non reputaretur forma intelligibilis actu antequam per abstractionem intellectus fieret; quod non ponitur in substantiis separatis. Forma enim materialis non efficitur intelligibilis in actu, nisi prius reddatur intellectui proportionata; quod fit per abstractionem ejus a materia. Ex quo manifestum est intellectum esse sine materia: ex proportione enim objecti ad potentiam, sciri potest natura potentiae. Non igitur propter materiam et formam erit potentia et actus in omni re quae est in genere, licet, hoc inveniantur in rebus inferioribus, ut dictum est. Cum autem omne quod est in genere ut completum existens, componatur ex genere et differentia; genus autem sumatur ab eo quod est in potentia: differentia vero a forma, sive ab actu: in substantiis vero separatis essentia est ut potentia, esse vero ut actus; sequi quibusdam videtur genus ejus sumi ab essentia, differentiam vero ab esse. Sed hoc nihil est: quia essentia est aliud ab esse Angeli: sed illud unde sumitur differentia non est aliud ab essentia rei constitutae per differentiam: sicut intellectus unde sumitur rationale non est extra essentiam hominis. Esse autem cujuslibet rei citra primum, accidens est, cum quidquid¹ sit de essentia rei cadat in ejus definitione; esse autem non pertinet ad definitionem rei, cum ens definiri possit, etsi esse non habeat. Ideo sup. 5 Metaph. dicit Commentator, quod haec propositio, Socrates est, est de accidentalibus praedicamento. Quod verum est secundum quod esse importat entitatem rei, non autem secundum quod importat ipsam rem existentem: sic enim ens et esse sunt substantialia. Unde manifestum est quod differentia in Angelis non potest sumi ab esse eorum. Cum igitur in substantiis separatis non sit nisi essentia et esse, in eis ab essentia sumitur genus et differentia.

¹ *AL.* quid.

CAPUT V.

Ad cuius evidentiam considerandum est, quod sicut Avicenna dicit, omne quod habet esse aliud a sua quidditate, est in genere, quia omne tale habet naturam, determinatam per se unde comprehendi potest per actum rationis cuius est intentiones formare generum et specierum; quod non fieret, nisi sibi aliquid responderet in natura rei: quia ejus esse non est aliud ab essentia, ideo in Deo hoc facere non potest intellectus: ideo substantiae separatae sunt in genere substantiae, quae est primum genus, cuius ratio est habere esse aliud a sua substantia seu quidditate, in se tamen et non in alio. Et ideo ex ipsa potentia essentiae cuiuslibet rei indifferenter, quae est in praedicamento substantiae (quae potentia importatur, cum dicitur, habens esse aliud a sua essentia), sumitur ratio generis; sed a perfectione illius quidditatis per quam appropinquat ad esse actus, accipitur ratio differentiae. Sed alio modo est hoc in rebus materialibus, et alio modo in simplicibus. Potentialitas enim totius compositi in rebus materialibus est a materia; ideo ab ea sumitur genus; perfectio vero totius est a forma, ideo a forma sumitur differentia: per formam enim ipsum attingit esse actu. Ideo aliud in essentia est, unde sumitur ratio generis et ratio differentiae in compositis. Materia enim prout est materia respectu formae, est pars: et forma similiter est pars, comparata ad materiam; pars autem de toto non praedicatur: ideo genus et differentia non sumitur a materia et forma ad se invicem comparata, cum genus et differentia praedicentur de toto. Sed quia materia est materia totius, et non solum formae; et forma est forma totius, et non solum materiae; ideo nomen designans totum sumptum a forma totius, est differentia; et nomen designans totum sumptum ex utroque, est species. In separatis vero genus et differentia non sumitur a diversis partibus quidditatis ipsius, cuius aliquid sit potentialitas quaedam, et aliud perfectio; cum non sit in eis nisi una compositio tantum, essentiae scilicet et esse; sed utrumque fundatur super unum simplex et per essentiam indivisibile; cuius potentialitas attendi potest, quia non habet esse de se; et inde ratio generis accipitur. Sed haec eadem potentialitas essentiae

¹ *Legendum videtur:* ideo in Deo hoc facere non potest intellectus, qui ejus esse non est aliud ab essentia.

² *Non, ut alias, a forma.*

in aliquibus minor est, quia magis prope actui primo et puro est natura sua constituta: quanto enim aliquid actui primo propinquius est, tanto minus potentialitatis habet. Et ideo quot sunt gradus propinquitatis in eis, tot sunt differentiae specificae. Hos autem gradus solum illi noscunt, qui suam propinquitatem ad Deum, et elongationem a rebus compositis et corruptibilibus speculantur. Illa ergo essentia simplex supra naturam mobilium existens, est res generis metaphysici, nullam compositionem materiae et formae suscipiens; cuius ratio nobis occulta manet, cum nos lateat natura unde sumitur ratio generis et differentiae hujus. Sicut enim physica definitio hominis est ex anima et carne et osse; ita cognoscenti illam naturam simplicem, manifesta est ratio essentiae suae, quae metaphysica definitio est dicenda, sicut hominis physica. Illae ergo substantiae simplices nullum genus subalternum habent; et ideo unica differentia sufficit earum perfectioni, quia non colligitur earum perfectio ex multis et diversis divisionibus generum, et conjunctionibus differentiarum: et tanto perfectior est earum natura, quanto plura unite et in uno simplici habet. Sicut enim in physicis res quaedam subsunt intentionibus generum et specierum; ut corpus et anima in homine, a quibus accipitur ratio generis et differentiae, et hoc nobis manifestum est; ita etiam res quaedam nobis occulta subest intentionibus quas anima format. Et inde est quod non formamus intentiones logicas in Angelis per aliquid conceptum a parte eorum; sed per id quod concipimus in rebus nobis notis, propter communitatem quam habent cum Angelis in hoc quod omnia sunt ab uno primo: et ideo formamus intentiones quae uniformiter istis et illis conveniunt. Universale enim dicitur dupliciter. Uno modo ipsa natura, cui intellectus propter aliquid in ea inventum intentionem attribuit; et sic universalis quae rerum naturas significant, praedicantur in quid: animal namque dicitur substantia illius de quo praedicatur, et similiter homo; et isto modo non est unum in multis; immo natura praedicatorum semper multiplicatur, multiplicatis subiectis: quot enim sunt homines, tot sunt animalia. Alio modo dicitur universale natura illa sub intentione universalitatis sibi attributa: et sic propter uniformitatem rationis inventam in intentione quae fit propter remotionem a materialibus conditionibus, et omni diversitate, est unum in multis: sic enim homines sunt unus homo et unum animal. In re igitur nihil est commune multis; quia quidquid est in re, est singulare uni soli communicabile; quod autem commune est, agitur per intellectum. Intellectus enim facit universalitatem in rebus, ut dicit Commentator sup. lib. de Anim. Potest igitur intellectus actionem suam extendere ad omne ens, quia ens rationis

in aequo est cum ente naturae, ut dictum est. Unde cum de intellectu substantiae, quae est genus primum, non sit compositio materiae et formae, nec ejus oppositum; utrumque potest sibi accidere; sicut patet de substantiis separatis et compositis. Remanet ergo de intellectu generis substantiae per se esse, quod tamen differens est ab essentia ipsius generis; et hoc solum commune est utrique substantiae, mobili scilicet et immobili, seu immateriali: cum in omni re mobili necessario sit materia, ut dicitur in 2 Metaph. Et ideo haec ratio substantiae logica est. Nihil enim commune potest esse substantiae corruptibili et incorruptibili nisi nomine tenus, quae est logica consideratio, cum nomina sint notae intellectus, ut dicitur 1 Perihermenias.

CAPUT. VI.

Quod substantiae separatae et materiales non conveniunt nisi genere logico.

Ex quibus manifestum est, quod substantiae separatae et materiales non conveniunt nisi in genere logico solum. Unde substantiae materiales nihil reale habent per quod dici possint substantiae, praeter id quod sunt corpora. Impossibile est enim formam materiae uniri, quin sit corpus generis substantiae. Ad hoc enim, quod forma uniatur materiae, in qua est aptitudo ad multas formas et diversas, oportet statim in materia partem et partem ponere. Sed non est pars et pars nisi per quantitatem, quae est proprium accidens corporalis substantiae. Impossibile est igitur aliquas formas materiae uniri, quin sit corpus. Ex dictis igitur patet, genus metaphysicum substantiam esse reale non compositam ex materia et forma, sed simplicem naturam et nobis occultam, ad quam tamen consideratio logica attingit: ratione cujus aliquid commune est utrique, materiali scilicet et immateriali substantiae. Licet enim Metaphysici sit de omnibus agere sub ratione entis; praecipue tamen ad ipsum pertinet tractare de rebus separatis: tum quia perfecta ratio entis in eis salvatur, quam Metaphysicus quaerit: tum quia in particulari eorum natura occulta est, unde non potest de eis scientia particularis esse, sicut quae est de rebus particularibus, quarum quidditates apprehendimus; unde de entibus particularibus scientiae particulares sunt. Hoc autem non contingit in substantiis separatis; quia de eis, quod est quid, scire non possumus. Theologi tamen multa de eis per revelationem noverunt. Patet igitur natura primi generis, substantiae scilicet; quomodo ejus communitas tantum logice

accipienda est: cum nulla sit realis convenientia inter separata et materialia. Sicut enim substantiae separatae non descendunt ad genus corporis, sed sunt substantiae primo perfectae, genus subalternum non habentes, ut dictum est; ita res materiales non ascendunt usque ad substantiam separatam: summum enim in eis est corpus, ultra quod rem aliquam non attingunt, quam non habeant per corpus: in ipsis namque est compositio materiae et formae, ad quae tamquam ad sua principia prima resolvuntur, nec ultra procedere habent. Ex materia autem et forma semper constituitur corpus, ut dictum est. Primum ergo genus materialium erit corpus; ultra quod nihil reale habent, sicut nec ultra sua principia. Poterunt tamen aliquid intentionale ultra corpus habere, quod non est corpus in quantum corpus est: alioquin solum corpus hoc haberet: et hoc est per se esse, quod non solum est corporis, sed etiam substantiae; ipsis tamen hoc competit quia corpora sunt. Per se autem esse, secundum quod tale est, non inest alicui per corpus; alioquin omne per se esse esset corporis, quod est falsum. Attingunt ergo materialia per naturam corporis aliquid quod ratione corpus excedit; et hoc est eis logice convenire cum substantiis separatis. Si enim nulla substantia separata esset, primum praedicatum foret corpus: alioquin falso divideretur substantia per corporeum et incorporeum, quae tamen sunt differentiae substantiae immutabiles; nihilominus tamen posset poni substantia, quae divideretur contra accidens, licet substantia separata non esset.

CAPUT VII.

Ad horum evidentiam considerandum est quod cum genus de toto praedicetur, ut animal de homine; ratio generis non sumitur a materia prout est pars, ut dictum est supra; et eodem modo de differentia dicendum est, cum et ipsa de toto praedicetur. Unde sciendum est, quod aliquando est unitas a parte naturae substratae intentioni universalis praeter istam quam facit intellectus, aliquando autem non. Natura enim quae est substrata intentioni universalitatis, sicut natura animalis, tripliciter considerari potest. Uno modo absolute et secundum se; et sic nihil sibi convenit nisi quod est de intellectu ejus: ut puta de intellectu animalis est corpus animatum sensibile; nihil enim aliud sibi attribui potest secundum hanc considerationem, nisi falso, ut album vel musicum, vel aliquid hujusmodi. Alio modo potest considerari haec natura prout est recepta in aliquo singulari sui generis; et adhuc inest sibi ratio, quae de intellectu ejus est absolute. Ani-

mal enim, quod est Socrates, est substantia animata sensibilis. Sed si recipiatur in pluribus individuis, necessario et natura ipsa, et intellectus suus multiplicabitur: Socrates enim et Plato sunt duo animalia, et duae substantiae animatae sensibiles. Unde, licet in natura animalis non sit unitas vel pluralitas secundum quod est nata recipi in pluribus inferioribus, cum possit in uno recipi et in pluribus; est tamen in ipsa natura absolute accepta, secundum quod non est in inferioribus considerata, quaedam unitas; cum definitio ejus sit una, et nomen suum, ut patet. Tertio modo potest considerari haec natura prout est in anima. Et quia omne quod est in anima est abstractum ab omni divisione et diversitate materiali; attribuitur isti naturae, ratione uniformitatis quam habet ad omnia, ratio universalis, quod est unum in multis, unde sic non multiplicatur haec natura in suis inferioribus imo plures homines sunt unus homo: et unum animal, participando genus et speciem: hoc enim modo convenit talibus naturis secundum rationem generis et speciei. In istis igitur est duplex unitas. Una scilicet in natura absoluta, quae natura convenit singulis suppositis; sed haec unitas non descendit ab ipsa natura ad sua supposita: sicut de natura animalis absoluta est substantia animata sensibilis, ut dictum est; sed hoc non dicit totam naturam ejus absolutam, sed aliquid ejus. In natura enim sua absoluta est, quod possit subterni intentioni universalitatis, quia solum natura absoluta hoc potest, et etiam omnis natura absoluta. Comprehendendo ergo totam naturam ejus absolute, dicendo naturam animalis absolutam esse substantiam animatam sensibilem aptam naturae subterni intentioni universalitatis: non est de intellectu ejus unitas aliqua, nec etiam pluralitas; quia utrumque potest sibi accidere. Alia est autem unitas naturae, quam habet ab intellectu, in quam omnia supposita conveniunt; ideo unitas quam facit intellectus in tali natura, fundatur super unitatem in re inventam, quae una est illa unitate. In substantia autem quae est genus primum, non est recipere aliquam unitatem a parte ipsius rei: unde non est aliqua definitio ejus, per quam illa unitas ostendatur. Si autem dicatur, quod ratio substantiae est esse per se et non per aliud, et hoc in omnibus substantiis reperitur: hoc etiam non valet, quia hoc competit sibi secundum quod dividitur contra accidens, et non secundum quod est genus: de quo posterius plenius agetur. Remanet igitur in substantia sola unitas quam facit intellectus, et nulla alia: cujus actio fundatur non super aliquam rem quocumque modo unam, sed super naturas penitus diversas, quae tamen participatione generis erunt una substantia. Corporalia enim et incorporalia plus differunt quam secundum aliquid genus reale: et hoc ideo est, quia non habent aliquam

rem unam eis communem nisi¹ secundum rationem tantum. Si autem diceretur substantia quae est genus primum componi ex materia et forma, et hoc esse commune eis, sequeretur quod substantia non esset genus primum: omne enim compositum ex materia et forma habet unde sumitur in eo ratio generis, scilicet materiam, et ratio differentiae, scilicet formam: unde esset aliquid genus prius substantia: et ideo implicatio contradictionis est dicere genus primum componi ex materia et forma. Inde est quod si non esset aliqua substantia separata, corpus foret genus primum, ut dictum est: sed tunc ratio corporis logice tantum acciperetur, nec foret in corpore compositio materiae et formae secundum quod esset genus: si enim omnia genera essent unius rationis, ita scilicet quod in quolibet esset compositio materiae et formae, non foret status in genere. Ratio igitur generis convenit substantiae per actum intellectus tantum, qui non fundatur super rem aliquam unam communem utrique naturae, sicut reperitur natura animalis una quodammodo, cui additur unitas universalitatis quam facit intellectus: unde Philosophus in 7 Metaph, docens, quod ideae non sunt substantiae quaedam universales, sic arguit: Universale semper habet dici de subjecto aliquo. Sed substantia non dicitur de aliquo subjecto. Igitur non est aliqua substantia, quae idea dici possit. In praedicamentis vero docet, ut videtur, oppositam: quia secundum eum ibi, non est contra rationem substantiae de subjecto praedicari, licet sit contra rationem substantiae in subjecto esse. Sed advertendum est quod secundum logicam considerationem agit in praedicamentis: Logicus enim considerat aliqua secundum quod sumuntur in ratione: et ideo considerat substantiam secundum quod per actionem intellectus subest rationi universalitatis: et ideo quantum ad praedicationem quae actum rationis dicit, praedicatur de subjecto, id est de re extra animam. Sed Philosophus prius considerat de rebus prout sunt vere entia: et ideo apud Philosophum non est differentia inter dici de subjecto, et esse in subjecto. Ex quo patet, quod ex sola actione intellectus est, quod substantia praedicatur: quod habet in quantum est genus, et non ex aliqua communitate reali, ut dictum est.

CAPUT VIII.

Ex dictis igitur manifestum est nullam formam, quae realiter sit substantia, praecedere in re corporea, per quam res esset corpus. Cum autem formatio generis et speciei, quae est

¹ Al. decet nisi.

actio intellectus, non sit fictitia, sicut est quando fingit non entia, ut montem aureum, cui nihil respondet extra in re, sed ex conceptione montis et auri format, scilicet montem aureum; necessario in re ipsa corporea aliquid erit, super quod intellectus formet utrumque genus, substantiam scilicet et corpus, quae inter se solum ordinem prioritatis et posterioritatis ab intellectu conceptum habent, a quo habent rationem generum. Non quod in natura rerum aliquid sit ad aliud ordinabile, cum in una re non sit prius et posterius respectu sui ipsius, nisi forte in illis in quibus essentia est in successione, quod non potest substantiae convenire: unde in ipsa non est ordo, ut dicitur 6 Metaph., licet ordo sit in differentiis, quae ponuntur in definitione substantiae. Tota namque constituitur definitio ex ultima differentia. Quod ex hoc patet quia si aliqua alia differentia replicetur super illam, erit nugatio, ut dicatur, homo est animal bipes, habens pedes, nugatio est: sub bipede enim includitur habens pedes, sicut ternarius in senario. Si autem dicatur habens pedes, et addatur duos, non est nugatio. Hunc autem ordinem inter differentias sola ratio facit. Quod ex processu Philosophi ibidem manifestum est. Dicit enim quod vera definitio investigans substantiam rei, est ex genere primo et differentiis, quae postea non habent dividi per differentias per accidens. Ratio autem quare genus primum debet poni in definitione est, quia genera intermedia nihil aliud sunt, nisi genus primum cum differentiis additis. Ut si in definitione hominis ponatur animal, quod est intermedium genus; manifestum est quod nihil aliud est animal, quam substantia, quae est genus primum, cum his differentiis, quae sunt animatum sensibile. Non solum autem hoc genus dividitur per differentias, sed differentiae illae iterum per alias differentias dividuntur: sed hoc fieri necesse est per differentias per se, et non per accidens: puta, animal dividitur per habens pedes, et non habens pedes. Habens autem pedes non dividitur per alatum et non alatum, quia accidit quod dividatur sic: sed per se dividitur per habens pedes duos, vel non habens pedes duos: et sic necesse est differentias dividi, quia illae sunt remotiores a genere quam primae. Alatum autem et non alatum non plus distant ab animali quam habens pedes et non habens pedes. Quomodo autem unum fiat ex genere et his differentiis, docet per hoc quod genus non est praeter suas species: non enim est animal quod non sit homo vel equus. Si enim invenirem aliquid praeter speciem, quod dicatur genus; illud non erit genus, sed materia. Licet namque idem secundum nomen conveniat generi et materiae; non tamen erit idem secundum rationem. Materia enim cum sit pars integralis rei, non praedicatur de

re: genus vero cum praedicetur de re, oportet quod totum significet. Corpus namque quod est materia hominis, habet de intellectu suo tres dimensiones cum aptitudine ad formam hominis supervenientem, sine eo quod ipsam continet implicite vel explicite. Corpus autem ut est genus, est substantia completa ultima forma, indeterminate tamen: cujus species erunt substantiae perfectae per easdem formas determinatas, ut per formam hominis aut bovis. Sicut enim quando privatio est in-nominata, aliquid dicitur fieri ex simplici materia, ut si figura fiat ex ligno, constat quod fit ex infigurato; ita cum forma est sine nomine, simpliciter nominatur ex materia, ideo dicitur fieri ex materia et forma. Et hoc ideo est, quia hoc non contingit ubi est aliqua forma determinata, sed ubi est forma communis. Compositum namque ex materia et forma commune est genus. Unde ex hoc est quod animal, quod est genus, non est praeter speciem aliquam, quia forma specierum non sunt aliae e formis generis realiter, sed tantum differentia communis et proprii sive determinati: et ideo differentia non additur generi sicut diversa essentia a genere, sed quasi aliquid in genere contentum implicite. Genus ergo licet esse non possit sine specie, intelligi tamen potest sine specie, et dividi per differentias communiore, et pluribus convenientes quam uni speciei, inter quas certus ordo reperitur: aliter non referret quae illarum ante, et quas post haberetur: et ideo ipsum sola ratio facit, cui unum reale respondet, tamen multiplex ratione.

CAPUT IX.

Nunc igitur superest ostendere, quomodo genus implicite contineat ea quae sunt in eo. Sciendum est igitur, quod genus continet differentias potestate. Potentia autem principium indistinctionis est, sicut per oppositum actus primo distinguit. Illud igitur pro generalissimo sumendum est, quod est primum principium indistinctionis aliorum. Ut homo et equus, licet indistincta sint in animali; animal tamen non est primum principium indistinctionis eorum, nec etiam corpus. Statum autem ad substantiam: nam etsi in ente non distinguantur, ens tamen non est generalissimum, quia non praedicatur de aliquibus univoce, quod requiritur ad naturam generis. Ista autem indistinctio aliter est in substantia, et aliter in aliis generibus quae sunt post: in aliis enim generibus reperitur una natura aliqua, quae subest intentioni universalitatis, ut dictum est: ratione cujus cum uniformitate, quae est a ratione, ipsum genus uniformiter se habet ad omnia quae sibi subsunt, quod est implicite illa continere. Sed in substantia non est una res

subjecta intentioni, sed intellectus ex diversis rebus colligit intentionem quae utriusque naturae ab intellectu applicatur. Unde in substantia solum est convenientia in intentione, in qua est uniformitas ad omnia, quae sunt in genere substantiae, per quod substantia dicitur implicite omnia continere.

Ex dictis igitur satis potest accipi ratio, quare et quomodo genus de contentis sub eo praedicatur. Non enim est praedicatio generis de specie denominativa, sicut est praedicatio materiae de re materiali, et accidentis de subjecto. Eadem namque res penitus est animal, quod praedicatur de homine, et homo. Sed album quod praedicatur de homine, non est penitus eadem res cum homine, cum unum sit accidens, aliud vero substantia. Cum igitur genus de specie praedicetur, et ratione uniformitatis communiter se habeat ad omnia contenta sub eo, necesse erit ipsum praedicari univoce, quod est praedicari secundum nomen et secundum rationem. Non enim est alia ratio animalis quando praedicatur de homine, et alia quando praedicatur de equo: immo una et eadem est ratio per quam de utroque praedicatur, sicut et nomen idem est. Et hoc facile est videre, si consideretur natura animalis, vel alterius superioris quod praedicatur de inferioribus suis, quod natura absoluta praedicabilis est, vel recipit unitatem, vel pluralitatem a subjectis. Naturam igitur animalis praedicari, est, quod dicat totum respectu illius de quo praedicatur, et non partem, quia pars non praedicatur de toto. Non autem accipitur ut totum integrale, quia tale non praedicatur nisi de omnibus partibus simul sumptis: sed ut totum universale quod praedicatur de qualibet parte. Sic igitur accepto animali, nihil potest sibi attribui, nisi quod per se est de ratione ejus; ut substantia animata sensibilis. Quidquid autem aliud sibi attribuitur, per accidens attribuitur, ut est unum vel plura: si enim unum esset de intellectu ejus, tunc quibuscumque conveniret ipsum genus, et ipsum similiter conveniret: sicut de homine et asino praedicaretur, et ipsum unum similiter de eis diceretur, quod est falsum. Nec multa sunt de ejus intellectu: quia cum animal praedicatur de Socrate, tunc Socrates esset multa animalia. Utrumque tamen potest sibi accidere per aliud, scilicet de quo praedicatur. Si enim illud fuerit unum, et aliud erit unum: sicut quando praedicatur de homine uno, est unum; quando de pluribus, plura: et hoc accidit sibi, quia accidit sibi praedicari de homine. Non enim est de intellectu animalis praedicari de homine; quia tunc homo praedicaretur de asino, cum animal praedicatur de asino. De quocumque enim praedicatur aliquid, praedicatur etiam illud quod est de intellectu ejus, per regulam Philosophi in lib. Praedic.: Quando alterum de altero etc. Similiter esse in aequo cum homine, vel esse in plus, non

convenit animali praedicato de homine secundum eum intellectum; sed utrumque potest sibi accidere. Si enim cum dicitur, homo est animal, consideretur natura animalis absolute, sic non erit in plus animal quam homo; immo in aequo cum homine: aliter absoluta ratio ejus non multiplicaretur ad multiplicationem subjectorum. Unitas enim illa non descendit sub animal, ut dictum est. Et sic nihil reale erit in praedicato, quod non sit in subjecto. Animal enim non dicit aliquid plusquam homo: et sic accidit sibi non esse plus quam homo, quia accidit sibi praedicari de homine, ut dictum est. Si autem consideretur haec natura ut substrata intentioni, vel praeter uniformitatem quam accipit ab anima, sic erit in plus et communius quam subjectum de quo praedicatur: quia a parte praedicati servatur uniformitas illa, non autem a parte subjecti; et sic non pluralificatur praedicatum ad multiplicationem subjectorum, immo manet unum de multis praedicatum, et dictum est. Et quia hoc logicum est, ideo secundum hoc non convertitur consequentia subsistendi ab animali ad hominem: ab animali, inquam, quod de homine praedicatur. Similiter autem accipiendo animal sine intentione universalitatis, proprie non est praedicabile; quia sic est prima substantia, quae neque in subjecto est, neque de subjecto dicitur. Sed accipiendo animal et hominem sub intentione universalitatis, quomodo individuum accipi non potest propter repugnantiam universalitatis ad individuationis principia; animal et homo dicuntur secundae substantiae, quarum proprietates est de prima praedicari, ut habetur in Praed. Quem modum considerationis de substantia Metaphysicus non habet, qui considerat eam solum secundum quod est ens in se: et ideo secundum eum substantia non dicitur de subjecto, nec est in subjecto, ut dictum est supra. Quod autem substantia praedicatur de subjecto, habet inquantum per actum rationis induit naturam accidentis. Quod ratio enim nostra facit circa substantiam, accidens est, et non substantia. Et ideo Philosophus in lib. Praedic. dicit substantias secundas per quandam nominis similitudinem hoc aliquid significare, quod est proprium substantiae primae, ut cum dicitur homo, vel animal; sed secundum rei veritatem magis significant quale quid, inquantum per actum rationis transeunt in similitudinem accidentis, non amittendo substantiam propriam in rerum natura, sed accipiendo rationem uniformitatis in anima. Et ideo dicit illa significare quale quid, quia qualitatem, id est uniformitatem, per quam fiunt universalis per actum rationis, circa substantias quasdam, res scilicet particulares, determinant; quae proprie sunt quid. Ex dictis patet,

¹ Al propter.

tamen dicendum est quod duae manus sint duae substantiae; cum potius sint partes unius substantiae, quam duae substantiae: unde in partibus in toto manentibus non habet substantia multiplicari, cum non praedicetur de eis ut natura in inferioribus, quae sunt partes subjectivae, receptae, et consequenter multiplicata; sed ut contra accidens dividitur, ut dictum est. Manus enim, vel pes est substantia secundum quod substantia contra accidens dividitur, cujus esse est esse in alio; et non per se: cum accidens sit in alio ut in subjecto; pars autem est in toto, non ut accidens in subjecto, ut dicitur in Praedicamentis. Accidens autem est in subjecto, tanquam impossibile sit ipsum esse sine eo, ut paulo ante dixit Philosophus. Ex quibus concluditur per connexionem Philosophi: cum accidens non possit esse sine eo in quo est, et pars non est in toto ut accidens in subjecto; quod pars sic est in toto, quod tamen sine toto esse possit; non quidem sub ratione partis, cum pars importet relationem ad totum (unde pars, ut pars, sine toto esse non potest, cum relativa sint simul); sed secundum quod res quaedam est. Cum autem materia non possit esse per se, pars autem per se esse possit, cum in hoc differat ab accidente; sed non secundum quod pars est, quod inest sibi a toto; necessario in eo quod pars est, erit aliqua compositio materiae et formae; non secundum quod pars est, quia hoc habet a forma totius, a qua esse habet actu pars participative tantum, cum impossibile sit duo esse substantialia in una re ponere, nisi illa res sit duo entia, cum esse sit actus entis. Compositum ergo ex illa materia et forma non erit aliquid ens actu. Unde nec istam formam aliquid esse sequitur, cum esse non sequatur formam nisi quando compositum est per se existens, cujus est esse actu. Et ideo substantia secundum quod dividitur contra accidens, de illo composito non praedicatur: non enim est per se existens ut totum, neque in toto, ut pars quae a toto participat esse; sed est in toto in potentia propinqua ad esse debitum sibi secundum essentiam formae, quae in ea est sine esse. Unde ad genus non spectat per se ut suppositum, vel per inductionem ut pars, quamdiu in toto est isto modo, in essentia scilicet sine esse, vel per se, vel participative. Sed potius pertinet ad genus ut principium materiale compositi nondum per se existentis, sed futuri per resolutionem: cum materia per illam formam nondum sit transmutata ad esse actu, qui est finis formae eductae de potentia materiae: cum pars esse actu tantum habeat a forma totius. Cum qua solum in rebus diversarum naturarum poterunt aliae formae in esse produci de potentia materiae: cum partes diversae in natura unam rem constituent cum hoc quod natae sint per se esse. Ideo, ut dicit Aristoteles, necesse est per aliud et aliud hoc eis convenire. Cum

autem per se existere incipiunt, tunc ad genus spectant, cum habeant rationem subjectivae partis adhuc in gradu perfectiori quam corpora simplicia.

CAPUT XI.

Ex dictis manifestum est, quod sicut substantia sub ratione generis non praedicatur de parte integrali rei subjectae, sed secundum quod dividitur contra accidens, potius ostenditur quid parti convenit, quam quod conveniat toti; ita necesse est animatum et sensibile de parte praedicari, non secundum quod sunt differentiae, quia non potest differentia praedicari de re de qua non praedicatur genus, sed secundum quod dividuntur contra inanimatum et insensibile. Et ideo rationale non praedicatur de anima separata secundum quod est differentia, cum anima non sit animal; sed secundum quod designat potentiam animae, denominat animam. Patet etiam ratio, quare non numeratur substantia in his de quibus praedicatur. Sic enim hoc convenit substantiae quasi quaedam differentia communis. Non esse namque in alio communissimum est de omnibus quae substantiae debentur. Sub differentia autem communi non numeratur genus aliquod: isosceles enim et isopleuros et scalenon non numerant figuram, quae est genus sub differentia communi, sed sub differentia trianguli. Dividitur igitur figura per differentias suas, per triangulare scilicet et quadrangulare; et una istarum differentiarum, sub triangulari scilicet continetur isosceles, et isopleuros, et scalenon. Sed si triangulus constitutus dividitur per differentias trianguli, ut per tria latera aequalia, vel per duo, vel per omnia inaequalia, non erit unus triangulus, sed tres trianguli. Sic igitur substantia secundum quod dividitur contra accidens, quae est communis differentia ejus (licet nulla differentia substantiam constituat, cum substantia genus non habeat, ut dictum est), non multiplicabitur in partibus de quibus praedicatur. Ideo corpora duorum animalium, prout sunt partes duorum animalium, cum de eis non praedicetur substantia secundum quod est genus, cum non sint partes subjectivae, sed partes integrales rei, quae pars subjectiva est, non sunt duae substantiae, cum genus sub differentia communi non multiplicetur, sed una substantia sunt. Nec possunt aliquae differentiae superaddi substantiae, per quas substantia, numero eadem praedicatur de partibus in aliqua re existentibus, cum non possint esse partes subjectivae alicujus speciei specialissimae, ad quam divisio et multitudo differentiarum stat, ut dictum est. Solum enim per differentias ultimas numeratur genus. Quod manifestum est, si dividatur

genus per multas differentias per se et non per accidens, quousque deveniatur ad ultimam divisionem, per quam species specialissimae constituuntur: quae adhuc unitatem retinent de natura sua; Sed cum forma specifica recipitur in materia individuali, quae est principium individuationis et numerositatis (ex divisione enim quantitativa quae materialis est, causatur numerus, ut dicitur in 3 Phys.); et numeratur forma specifica, et omnia quae in intellectu suo continentur, cujusmodi sunt genera superiora. Compositum autem ex materia individuali et forma specifica efficitur pars subjectiva, de qua solum praedicatur sua superiora, ut genera subalterna et species: quorum nihil est pars integralis rei: ideo non numeratur illud, quod dicitur de partibus, ad numerum partium. Quod autem dictum est de substantia, dici debet de corpore, quod est genus secundum, et de aliis generibus, de quibus post dicitur. Corpus enim, secundum quod est genus, non praedicatur de corpore hominis, dum est pars ejus: quia si corpus hominis esset corpus; idest si de eo praedicaretur corpus quod est genus; cum corpus hominis sit animatum et sensibile, corpus hominis esset animal: quod patet esse falsum, cum homo sit animal: idem enim numero non praedicatur de toto, et de parte in heterogeneis. Praedicatur ergo corpus de corpore hominis secundum quod dividitur contra incorporeum, et hoc est maxime commune corpori: ideo non numeratur, quando praedicatur de diversis corporibus prout sunt partes. Quando autem, mortuis hominibus, per se sunt corpora, tunc, cum habeant rationem partium subjectivarum, praedicatur de eis corpus hominis mortui corpori vivo, ut possint dici duo corpora: licet per aliam et aliam formam fuerit corpus in actu in vivente et in mortuo, et non per eandem.

CAPUT XII.

Ad hujus igitur evidentiam considerandum est, quod nomina primae intentionis sunt, quae rebus sunt imposita absolute mediante conceptione, qua fertur intellectus super ipsam rem in se, ut homo vel lapis; nomina autem secundae intentionis sunt illa quae imponuntur rebus non secundum quod in se sunt, sed secundum quod subsunt intentioni, quam intellectus facit de eis; ut cum dicitur: homo est species, animal est genus. Quia igitur in rerum natura invenitur quod essentia rei a supposito differt non solum secundum operationem intellectus, sed in natura sua, ut docetur in 7 Metaph.; ideo res naturae est nomen

primae intentionis impositum ipsi supposito. Sed quia per actum intellectus super ipsam naturam designatam per modum totius efficiuntur nomina intentionalia, ut species et genus: ideo super rem naturae inveniuntur nomina intentionum, ut puta, suppositum, quod est nomen secundae intentionis ipsius rei, in quantum per actum intellectus fit praedicatio speciei de re naturae. Et ideo res naturae vocatur suppositum, cum praedicatum sit superius naturaliter ipsi subjecto. In quantum vero genus et species dicuntur universalialia, res naturae dicuntur particularia. Nominum autem significantium ipsa particularia, quaedam sunt communia omni generi, sicut particulare, individuum et singulare: quaedam autem in genere substantiae tantum, ut res naturae et suppositum, hypostasis, et persona. Cum ergo ratio substantiae sit per se existere, nullum istorum nominum conveniet nisi naturae rei completae existenti: et ideo nihil horum dicitur de parte rei: ideo pars rei non est suppositum, ut de ea aliquid praedicetur habens etiam rationem superioris. Nec etiam aliquid aliorum quae significant particulare in genere substantiae. Talia enim habent relationem ad speciem ipsam per se, et non per reductionem per aliud; et ideo ista non numerantur ad numerum partium; duae enim manus non sunt duo supposita nec duae hypostases. Illa autem quae signant particulare in omni genere, sicut individuum et particulare, cum in omni genere sit stare ad aliqua, quae non habent partes subjectivas, quod importatur in individuo; non requirunt aliquid per se existens de quo dicantur, cum praedicentur de accidentibus; et ideo de partibus praedicantur. Ista enim nomina magis oppositionem quamdam important ad ipsas species rerum quam convenientiam, quod non in aliis reperitur. Individuum namque dicit privationem divisionis in partes subjectivas, quod tamen speciei convenit in generibus, et corporibus. Particulare etiam opponitur universali. Ista igitur cum praedicentur de partibus, habent multiplicari sicut et partes: duae enim manus sunt duae res particulares: similiter duo singularia, et duo individua. Sed istud convenit magis particularibus accidentibus, quae tamen sunt partes subjectivae ad quas stat divisio in partes subjectivas, quam partibus rei; licet de partibus dici possit. Sed individuum dicit negationem talis divisionis potius quam statum ejus, cum in tota re stet talis divisio. Inde est, quod cum corpus non praedicetur secundum rationem generis subjectam intentioni universalitatis de parte hominis, non numeratur in talibus partibus. Non enim sunt duo supposita corporis, sicut nec duo supposita hominis. Si autem praedicetur de eis prout dividitur contra incorporeum (cum sic se habeat ut genus sub differentia comuni, ut unum de eis praedicatur, cui si addatur aliquid eorum quae praedicata de

partibus multiplicantur, ut particulare vel huiusmodi; cum hoc sit quasi differentia ultima, cuius est multiplicari et multiplicare superiora inferioribus); numerabitur corpus in eis: duae namque partes sunt duo corpora particularia, cum tamen absolute non sint duo corpora, ut corpus quod est genus in eis multiplicetur. Licet enim corpus acceptum secundum quod dividitur contra incorporeum non sit genus, ut natura particularis esse possit differentia ipsum dividens; tamen similitudinem habet cum corpore sub ratione generis cum differentia communi, in qua omnia ut unum accipiuntur. Sicut namque omnes figurae, eo quod figurae sunt, dividuntur contra figuratum, ita omnia corpora eo quod corpora sunt, dividuntur contra incorporeum; et sic omnia corpora sub ratione universalis comprehenduntur, et unum sunt. Quae quidem unitas removetur per additionem oppositam ejus, scilicet particulare: particulare enim dicitur per oppositum ad universale. Et haec est ratio quare cum additione particularitatis multiplicatur corpus de eis dictum, non autem absolute; cum de illis non praedicetur corpus genus, cum non sit plura supposita, sed corpus condivisum accidenti, quod habet unam rationem communem ad omnia corpora ut dictum est. Corpus autem sic dictum non est aliud realiter a corpore, quod est subjectum intentioni universalitatis, quod dicitur corpus genus: immo idem secundum rem, et diversum secundum rationem, cum corpus quod est subjectum intentioni tali sit res non incorporea. Unde corpus sic dictum, praedicatur de corpore quod est altera pars hominis, dum est pars. Corpus vero quod est genus, praedicatur de corpore mortuo, amissa ratione partis, quia jam potest esse suppositum in genere substantiae, cum sit per se existens, quod est proprium primae substantiae, ut dicitur in Praedicamentis: unde illa non sunt duo corpora diversa numero; cum corpus quod est pars, non ponatur in numero corporum absolute, et sine additione particularis, ut dictum est. Veruntamen est sciendum, quod corpus mortuum cum sit per se existens, suscipit praedicationem corporis secundum rationem generis, quod tamen est unum suppositum, et res naturae. Corpus tamen prout est pars, non sic suscipit; quia non dicitur de eo corpus quod est genus; sicut nec dicitur de eo homo vel animal, ut dictum est; cum praedicatio generis de aliquo semper sit per speciem, quae consequitur formam rei. Corpus autem pars non pertinet ad speciem vel genus, nisi participative et per reductionem, idest per naturam totius quod est in genere. Corpus vero mortuum absolute in genere et in specie est. Impossibile est autem ab eadem forma substantiali alicui conferri esse absolute et participative, cum esse participatum sit a toto parti communicatum, esse vero absolutum sit totius, cum nihil sibi ipsi sit totum et

pars. Necessario igitur per aliam formam substantialem erit corpus mortuum corpus actu qui est actus absolute, et corpus vivum corpus actu qui est participatus.

CAPUT XIII.

Ex dictis manifestum est, quod non potest concludi quod corpus vivum et mortuum sint duo corpora diversa, etsi necessarium sit corpus mortuum per aliam formam esse corpus in actu, quam per illam per quam erat corpus vivum corpus actu. Si autem dicantur duo corpora particularia, ex hoc non sequitur, quod sunt duo corpora realiter diversa; quia particulare non est differentia aliqua sumpta a forma specifica, quae realiter aliquid constituat, sicut est rationale. Nec propter hoc erunt unum simpliciter, sed secundum quid tantum, ratione scilicet communis; cum nihil de re priori sit jam, nisi materia tantum. Et licet hoc corpus mortuum mixtum sit habens certam proportionem miscibilium, et certam formam consequentem, quae est forma mixti, per quam efficitur sub corpore mixto: cum tamen totum hoc nos lateat (quia nec forma ipsa nobis nota est, nec proportio ipsa: per speciem autem unumquodque certificari habet, et demonstrari); nihil autem nobis sit certius de illo quam quod habet tres dimensiones et plenam naturam corporis, reliqua autem nobis incerta sunt, ut dictum est: ideo speciem ejus ponimus corpus sub ratione corporis, quia hoc de eo nobis notius est, licet in rerum natura super differentias corporis in eo reperiat aliquid specialius. Illud enim pro specie accipiendum est, per quod certius et determinatius res innotescit, ut dicitur in Praedicamentis. Si autem sit aliquid corpus mortuum, quod non habet rationem suppositi, cum non subsistat per se, sicut de corpore Christi in triduo; non videtur quod de illo corpus sub ratione generis praedicari possit, cum per se esse non habeat; sicut nec prius praedicabatur de illo vivo, quando erat pars hominis.

Ad cuius evidentiam sciendum est, quod res naturae dicitur quod habet naturam aliquam cui accidit ratio suppositi, in quantum scilicet per se subsistit: quod semper evenit quando principia illius naturae constituunt suppositum ipsum. Si autem principia alicujus rei naturae conjuncta ad invicem alicui per se existenti adiungantur, rationem suppositi non habent, rem tamen naturae ipsa constituent in supposito, sed non suppositum. Ideo in Christo non sunt duae res naturae, sed una res duarum naturarum, quae tamen constituta est res illius naturae, humanae scilicet, per hanc naturam humanam; sed